

2008 წლის 19 მარტს ჰაინრიხ ბოლის ფონდის ოფისში გაიმართა საჯარო დისკუსია
თემაზე:

„სეკულარული სახელმწიფო და რელიგიური ნაციონალიზმი“

ძირითადი მომხსენებლები:

სალომე ასათიანი, კულტუროლოგი, რადიო „თავისუფლების“ ჟურნალისტი
გიორგი ანდრიაძე, ეროვნულ-ქრისტიანული მოძრაობის თავმჯდომარე
ბექა მინდიაშვილი, საქართველოს სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის
ცენტრის მთავარი ექსპერტი

მოდერატორი: დათო პაიჭაძე

დათო პაიჭაძე – მოგესალმებით, ქალბატონებო და ბატონებო. მივესალმები იმ
ინტერესს, რომელიც გამოიწვია ჩვენი დისკუსიის დღევანდელმა თემამ და იმ ადამიანებმა,
რომლებიც გაშლიან ამ თემას. წარმოგიდგენთ ჩვენს სტუმრებს – სალომე ასათიანი,
კულტუროლოგი, რადიო „თავისუფლების“ ჟურნალისტი, გიორგი ანდრიაძე, „ეროვნულ-
ქრისტიანული მოძრაობის“ თავმჯდომარე და ბექა მინდიაშვილი, საქართველოს სახალხო
დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრის მთავარი ექსპერტი.

დისკუსიას ეწოდება „სეკულარული სახელმწიფო და რელიგიური ნაციონალიზმი“.

თავდაპირველად ბ-ნ გიორგის მოუხსმინოთ. ბ-ნო გიორგი, იქნებ იმაზე გვესაუბროთ,
რას წარმოადგენს „ეროვნულ-ქრისტიანული მოძრაობა“ და რა ღირებულებებს ეფუძნება იგი.
ესეც შეიძლება იყოს თქვენი საუბრის ერთ-ერთი ასპექტი.

გიორგი ანდრიაძე – დიდი მადლობა მოწვევისთვის. ამ თემაზე ჩვენს საზოგადოებაში
ხშირად იმართება დისკუსია. ჩვენი მოძრაობის შესახებაც ვისაუბრებ, თუ ეს აქ მყოფ
საზოგადოებას დაინტერესებს, მაგრამ მოდით, პირველ რიგში თავად დღევანდელი დისკუსიის
თემაზე ვისაუბროთ. წარმოდგენილი თემის სათაურზე მსჯელობისას, ჩემი აზრით,
ავტომატურად შევეჩვიეთ იმ საკითხებს, რომლებზეც უნდა მესაუბრა ეროვნულ-ქრისტიანული
მოძრაობის ძირითად თეზისებზე საუბრისას. საერთოდ, სამყაროში ყველაფერი ფარდობითია.
ეს ყოველთვის ასე იყო. მით უმეტეს, ეს ფარდობითობა ეხება ისეთ თემას, როგორიც არის
რელიგია, სეკულარული სახელმწიფო, თუნდაც, ტერმინს - „ნაციონალიზმი“. ყველა
სხვადასხვა საზოგადოების, დროის, ფენის ადამიანებისთვის სხვადასხვა ტერმინი
განსხვავებულ შინაარსს ატარებს. ჩემთვის უცნობია „ნაციონალიზმი“ აქ რა კუთხით არის
ნახსენები. ასე რომ, ტერმინების დაზუსტების შემდეგ უფრო კონკრეტულად ვისაუბრებთ ამა
თუ იმ შინაარსზე. ერთ რამეს ვიტყვოდი, გადავიდეთ დღევანდელი მსოფლიოს სხვადასხვა
ქვეყნებში არსებულ კონკრეტულ მაგალითებზე, იმ პოლიტიკურ სისტემებზე, იმ
სიმბოლოებზე, რომლებიც განასახიერებენ ამა თუ იმ ქვეყნის ღირებულებებს. ჩემი აზრით,
უფრო მნიშვნელოვანი იქნება, თუ მაგალითების საფუძველზე ვიმსჯელებთ და არა, თუნდაც,
ტერმინზე „ნაციონალიზმი“. ჩემთვის დღემდე გაუგებარია, რა ნიშნით ჰქვია დღეს არსებულ
ხელისუფლებას „ნაციონალური მოძრაობა“ და რას ნიშნავს იგი.

არც ერთი სახელმწიფო არ არის თავისუფალი იდეოლოგიური და აქედან გამომდინარე, რელიგიური ფასეულობებისგან. მსოფლიოში არსებული ყველა სახელმწიფო ეფუძნება გარკვეულ რელიგიურ ან კულტუროლოგიურ ფასეულობებს. ყველა შემთხვევაში აქვს მას სიმბოლოები – დროშა, ჰიმნი, დასვენების დღეები და სხვა ღირებულებები, რომლებსაც ის აღიარებს. აქედან გამომდინარე, მინდა ვთქვა, რომ ტერმინი „სეკულარული სახელმწიფო“ ფარდობითი ცნებაა და გარკვეული ჯგუფების მხრიდან სახელმწიფოში რელიგიური ფაქტორის შესუსტებას ან მის ჩანაცვლებას გულისხმობს. ჩემი აზრით, ამ სათაურის გარშემო, შესაძლოა, ჩემს თანამოაზრეებთან ერთად სულ სხვაგვარად გვესაუბრა. ამ შემთხვევაში კი, საინტერესოა, აქ შეკრებილი საზოგადოების დამოკიდებულება გარკვეულ ღირებულებებთან მიმართებაში. მე მხოლოდ იმის თქმა შემიძლია, რა ღირებულებებს ისახავს მიზნად ჩვენი მოძრაობა. ამ კუთხით ვისაუბრებ ამ თემაზეც.

ნებიმიერი სახელმწიფო ეფუძნება ტრადიციულ ღირებულებებს. აქედან გამომდინარე, დიდ ბრიტანეთში სახელმწიფოს მეთაური დღეს არის ინგლისის მონარქი, რომელიც ამავედროულად არის ანგლიკანური ეკლესიის ხელმძღვანელი. ჩემთვის გაუგებარია, როდესაც ბრიტანეთის მაგალითი მოგვყავს, „სეკულარული სახელმწიფოს“ ტერმინი. არ მესმის, როგორ შეიძლება ეწოდოს სახელმწიფოს სეკულარული, როდესაც მისი მეთაური არის ერთ-ერთი, თუნდაც ინგლისისთვის ტრადიციული ეკლესიის მეთაური. რა ნიშნით უნდა იყოს და როგორ პასუხობს ის დემოკრატიისა და სეკულარიზმის მოთხოვნას.

ყველა ქვეყანა სხვადასხვა დოზით არის რელიგიურად იდეოლოგიზებული. შეიძლება ყველაზე დემოკრატიულ სახელმწიფოზეც ვისაუბროთ. ამერიკის შეერთებულ შტატებზე საუბრისას შეიძლება ვთქვათ, რომ მის დედაქალაქში არის ასეთი ტაძარი, რომელსაც ჰქვია „ნაციონალური კათედრალი“. ეს ტაძარი არის ერთი კონკრეტული, პროტესტანტული დენომინაციის კუთვნილება და მხოლოდ მას აქვს ეს ტერმინი მინიჭებული და იგი არ აქვს ამერიკაში არსებულ კათოლიკურ ტაძარს, სადაც ზის კარდინალი, არ აქვს მინიჭებული არც იქ არსებულ ავტოკეფალურ მართლმადიდებლურ ეკლესიას, სადაც ზის ამ ქვეყნის მართლმადიდებლური მეთაური, რომ აღარაფერი ვთქვათ მუსლიმანურ, ებრაულ და, ასევე, სხვა ქრისტიანულ დენომინაციებზე. ანუ, ამ დემოკრატიულ ქვეყანაშიც რელიგიური კურსი, სახელმწიფოს დამოკიდებულება მკაფიოდ არის განსაზღვრული. თუნდაც ის მომენტი, რომ ამერიკის ფულს აწერია „ჩვენ გვწამს **ჭეშმარიტი** ღმერთი“, არ ნიშნავს სეკულარიზაციას, იმიტომ რომ ეს არის მორწმუნე საზოგადოების დევიზი და თავისთავად, თუ ფარდობითი ფორმით მიუვლდებათ, ლახავს ათეისტი, ასევე ბუდისტი ადამიანების უფლებას, რომელთა შემთხვევაში პიროვნული ღმერთი საერთოდ არ არსებობს. ასე რომ, ნებისმიერი ქვეყანა, გარკვეული დოზით იდეოლოგიზებულია და ეყრდნობა რომელიმე რელიგიას. მიუხედავად იმისა, რომ დემოკრატიული ქვეყანაა, იქ არასოდეს გვიხილავს სხვა სარწმუნოების პრეზიდენტები. ტრადიციულად, ისინი ყოველთვის ერთ დენომინაციას განეკუთვნებიან. თუნდაც, ბოლო პერიოდში ბარაკ ობამას გარშემო ატეხილი აჟიოტაჟიც იმაზე მიანიშნებს, რომ მისმა კონკურენტმა ქნმა, ჰილარი კლინტონმა რელიგიური კუთვნილების თემა პოლიტიკურ დებატებში გამოიყენა და მერე, როდესაც ამას მწვავე რეაქცია მოჰყვა, თქვა, რომ ეს ტოლერანტული ქვეყანაა და არავის აქვს უფლება სხვის რელიგიურ შეხედულებებზე იმსჯელოს, თუმცა მან თავის მართლების ნიშნით მაინც გაუსვა ხაზი იმას, რომ ის ქრისტიანია.

ამ კუთხით საკითხის დასმა, ვფიქრობ, ალბათ უფრო იმის მცდელობაა, ის ფუნდამენტური ღირებულებები, რომლებზეც ქართული სახელმწიფოა დაშენებული და ქართული კულტურა არსებობს, საზოგადოებაში სხვა ღირებულებებით ჩანაცვლდეს. საინტერესოა თქვენი მოსაზრებები, რომელი ქვეყნის ანალოგიით უნდა შევქმნათ ჩვენი სახელმწიფო. ვფიქრობ, მაგალითებით თუ ვიმსჯელებთ, უფრო დაგუხლოვდებით სადისკუსიო თემას.

ღათო პაიჭაძე – გმადლობთ. ქ-ნ სალომეს გადავცემ სიტყვას.

სალომე ასათიანი – დიდი მადლობა. მე არც პოლიტიკოსი ვარ და არც ისტორიკოსი და, შესაბამისად, სეკულარიზმის ისტორიისა და თეორიების ექსპერტად ვერ გამოვდგები. მე ვისაუბრებ მოქალაქის პოზიციიდან, მოქალაქის, რომელსაც საქართველოში დღეს და უახლოეს წარსულში მიმდინარე პროცესები პრობლემურად მიაჩნია. იმასაც ვაცნობიერებ, რომ ჩემი პოზიცია, შესაძლოა, არ ემთხვევა უმრავლესობის პოზიციას, თუმცა, მართო არ ვარ: დარწმუნებული ვარ, რომ იმაში, რაზეც მე დღეს ვისაუბრებ, ბევრი ადამიანი დამეთანხმება.

ალბათ, აუცილებელია განვსაზღვროთ, რას ნიშნავს ტერმინი „სეკულარიზმი“. ეს არის კონცეფცია, რომლის თანახმადაც ზოგიერთი ინსტიტუტაცია უნდა არსებობდეს რელიგიისა და ეკლესიისგან დამოუკიდებლად. პოლიტიკური თვალსაზრისით თუ ვიტყვით, სეკულარიზმი ნიშნავს სახელმწიფოსა და ეკლესიის განცალკევებას. სოციალურ ჭრილში სეკულარიზმი სოციალურ პროცესებში სოციალური პრაქტიკის დამოუკიდებლად არსებობას გულისხმობს. დასავლეთის ქვეყნებში სეკულარიზმს დიდი ხნის ისტორია აქვს. იგი განმანათლებლობას უკავშირდება. დღეს უკვე სეკულარიზმის გარეშე თანამედროვე დასავლეთი წარმოუდგენელია. დასავლეთის ქვეყნების წარმოდგენა სეკულარიზმის კონცეფციის გარეშე ძალიან რთული იქნება. მრავალი მხარდასაჭერი არგუმენტი არსებობს სეკულარიზმისა. ხშირად რელიგიისა და სახელმწიფოს განცალკევებას მოდერნიზაციასთან და პროგრესთან აიგივებენ. არის შემთხვევები, როდესაც ამას საკუთრივ რელიგიისთვის დადებით ფაქტორად სახავენ, ვინაიდან ამით რელიგია თავისუფლდება სახელმწიფოს მხრიდან ჩარევისა და პოლიტიკური ზეწოლისგან, იმისგან, რაც ჩვენში უკვე ფართოდ არის გავრცელებული. ხანდახან ეს ტენდენცია განსაკუთრებით ძლიერდება. ანუ, სახელმწიფო ეკლესიას იყენებს, როგორც იდეოლოგიურ ინსტრუმენტს. აქვე აუცილებლად უნდა ითქვას, რომ სეკულარიზმი არ ნიშნავს ათეიზმს. პირიქით, სეკულარული საზოგადოება, იდეალური ფორმით, არის საზოგადოება, სადაც სხვადასხვა ჯგუფები - რელიგიური, არარელიგიური, აგნოსტიკური თუ ა.შ. - ურთიერთპატივისცემასა და ერთმანეთის ინტერესების ცნობაზე იქნება დამოკიდებული. უნდა ვთქვათ ისიც, რომ ევროპის გამოცდილებისაგან განსხვავებით, საქართველოში სეკულარიზმი არასოდეს გამხდარა არც ინტელექტუალური, არც პოლიტიკური განსჯის საგანი. ცალკეული გამოვლინებები იყო; არის ილია ჭავჭავაძის შემოქმედების ამ ჭრილში განხილვის მცდელობა, მაგრამ მთლიანობაში, საქართველოს სახელმწიფოებრიობის იდეა ყოველთვის ემყარებოდა პოლიტიკურ თეოლოგიაზე დამყარებულ იდეოლოგიას. შემთხვევითი სულაც არ არის, რომ დღეს ეკლესიის ინიციატივით დაიწყო მონარქიის აღდგენაზე საუბარი, თუმცა ეს სხვა თემაა.

დღევანდელ პროცესებს და იმ ყველაფერს, რაზეც დღეს ვისაუბრებთ, თავისი სპეციფიკა აქვს და თავისი ისტორიული ახსნა შეიძლება მოეძებნოს. მე ვცდილობ თავი დავაღწიო გამეფებულ კლიშეს, გლობალურ კლიშეს, რომელიც სეკულარულ საზოგადოებებს და თეოკრატიისკენ გადახრილ, ან უშუალოდ თეოკრატიულ საზოგადოებებს ცივილიზაციურ ვექტორზე ასახავს და ამბობს, რომ ევროპა და დასავლური საზოგადოება უფრო განვითარებული, განმათლებლობამოვლილი და უფრო ცივილიზებულია, ვიდრე ირაციონალური აღმოსავლეთი, რომელიც ჯერ კიდევ თეოკრატიას ემყარება. ამ ასპექტში ხშირად მართლმადიდებლობასაც აკრიტიკებენ ხოლმე. რასაკვირველია, უნდა ვეცადოთ, რომ ამ კლიშეს თავი დავაღწიოთ; იმიტომ რომ ყველაფერს თავისი ისტორიული სპეციფიკა და ახსნა აქვს და ვერ ვისაუბრებთ ჩამორჩენილობა-განვითარებულობაზე.

მაგრამ ის, რომ ამას თავისი ისტორიული ახსნა აქვს, სულაც არ ნიშნავს, რომ ცვლილებები სასურველი არ არის და რომ დღეს საქართველოში არსებული ვითარება ცვლილებას არ საჭიროებს. ეს ცვლილებები კი, რამდენიმე, ერთმანეთთან დაკავშირებული ფაქტორის გამოა მნიშვნელოვანი. პირველ რიგში იმის გამო, რომ საქართველო ფორმალურად არის სეკულარული ქვეყანა, სადაც რელიგიის თავისუფლება და რწმენის

თვალსაზრისით თანასწორობა კონსტიტუციით არის გარანტირებული. თუმცა, რეალურად, დღეს საქართველოში რელიგია - მართლმადიდებლობა, უმრავლესობის რელიგია უშუალოდ არის შეჭრილი როგორც პოლიტიკური, ისე საზოგადოებრივი ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროში და ეს, მე მიმაჩნია, რომ წარმოშობს რამდენიმე ძალიან მნიშვნელოვან პრობლემას. პირველ რიგში, ამით სხვადასხვა პოლიტიკურ ჯგუფებს თუ საზოგადოებრივ მოძრაობებს საშუალება ეძლევათ, რომ ამ უაღრესად მნიშვნელოვანი და ემოციური თემით სპეკულირების გზით ქულები დაიწერონ და საზოგადოებაში სტატუსი გაიმყარონ. ეს გახლავთ ერთ-ერთი არგუმენტი იმისა, თუ რისთვის არის საჭირო რომ რელიგია პოლიტიკისგან განცალკევებით არსებობდეს. ეს მორწმუნე ადამიანებისათვის ძალიან ემოციური თემაა და, შესაბამისად, ამ თემით სპეკულირების საშუალება პოლიტიკოსებს არ უნდა ჰქონდეთ. მაგრამ ამაზე უფრო მნიშვნელოვანია ის, რომ დღევანდელ საქართველოში სპეკულაციასთან ერთად საგრძნობლად იზღუდება იმ ადამიანების უფლებები და ინტერესი, რომლებიც ესწრაფვიან რელიგიის თავისუფლებას, ან თუ გნებავთ, რელიგიისგან თავისუფლებას, ვინაიდან რელიგიის და რწმენის თავისუფლება არ ნიშნავს მხოლოდ სხვადასხვა კონფესიების ჰარმონიულ თანაარსებობას, ეს რელიგიისგან თავისუფლებასაც ნიშნავს. არის ადამიანების ჯგუფი, და მეც მათ შორის, რომლებიც მიიჩნევენ, რომ რელიგიის თავისუფლება და რწმენა ადამიანის პირადი საქმე უნდა იყოს და ამან გავლენა არ უნდა მოახდინოს ინდივიდის არც საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე და არც, მით უმეტეს, მის სტატუსსა და ფუნქციაზე საზოგადოებრივ ასპარეზზე.

რელიგიური თემით სპეკულაცია და ძალაუფლების მიღწევა საქართველოს პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ახლა რომ არ დაწყებულა, ეს ყველამ იცის. ეს ტენდენცია პოსტსაბჭოთა წლების გამოცდილებას გასდევს თან. გვახსოვს, 90-იანი წლების დასაწყისში ჩვენი ნაციონალისტური იდეოლოგია და დისკურსი როგორ რელიგიურ და მესიანისტურ ღრუბელში იყო გახვეული. ვსაუბრობდით ჩვენს გამორჩეულობაზე, წილხვედრობაზე. ეს ბუნებრივი და ლოგიკური იყო გარკვეული თვალსაზრისით, თუ გავითვალისწინებთ საბჭოთა კავშირის რეპრესიულ გამოცდილებას, 70-იან წლიან წნეხს და ა.შ. მაგრამ მას შემდეგ თითქმის 20 წელი გავიდა და საქართველოში არაფერი შეცვლილა. იყო მცდელობები, რომ ეთნიკურ და რელიგიურ რიტორიკაზე დაფუძნებული ნაციონალიზმი უფრო სახელმწიფოებრივ და სამოქალაქო ნაციონალიზმად გარდაქმნილიყო, თუმცა ამან რეალური შედეგი არ გამოიღო. ეს განსაკუთრებულად გროტესკული ფორმით წარმოჩინდა ბოლო საპრეზიდენტო არჩევნებზე, როდესაც ყველა კანდიდატი, იქნებოდა ის ლიბერალი ექსპრეზიდენტი თუ მემარცხენე-პოპულისტი ნათელაშვილი, თავს ციდან მოვლენილ მესიად ასაღებდა და მართლმადიდებლობისადმი ერთგულების დამტკიცებას ცდილობდა. ჩემთვის ძალიან საინტერესო იყო ამაზე ეკლესიის პასუხი. საპატრიარქომ მოუწოდა პოლიტიკოსებს, შეეწყვიტათ ამ თემით სპეკულირება, ყოველ შემთხვევაში, წინასაარჩევნო პერიოდში. არ ვიცი, რამდენად შეასრულეს მათ ეს მოწოდება და ასრულებენ თუ არა დღეს, მაგრამ ფაქტია, რომ არჩევნების შემდეგ კიდევ დამატებითი ჯგუფები შეიქმნა. ერთი პოლიტიკური პარტია გვეუბნება, რომ ეკლესია უნდა დაიცვას, თუმცა ჩემთვის გაურკვეველია - ვისგან, და ბრძოლა უნდა გამოუცხადოს ათეისტებს. ეს არის ამ პარტიის მთავარი პლატფორმა და შეიქმნა ახალი საზოგადოებრივი ორგანიზაცია, რომელიც დღეს ამ დარბაზშია წარმოდგენილი. იგი რელიგიის სახელით მოქმედებს და მთავარ მიზნად პატრიარქის ეპისტოლეების და საპატრიარქოს პოზიციის კიდევ უფრო გამყარებას ისახავს, სოციალური და საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში. ის სხვა საკითხია, რამდენად კარგია თავად ეკლესიისთვის ამდენი ჯგუფის და ორგანიზაციის არსებობა და რამდენად ქმნის ეკლესიის დისკრედიტაციის საფრთხეს ისეთი ფუნდამენტალისტური ჯგუფების ქმედებები, როგორიც გახლავთ „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირი“. ღირს ალბათ დაფიქრება იმაზე, რა შეიძლება მოიტანოს რელიგიის და რწმენის ისეთ ყოფით ღონეზე დაყვანამ, როგორსაც ვაწყდებით. ყოველ ჯერზე, როდესაც ჩამოვდივარ საქართველოში, სულ უფრო მაკვირვებს, ყვითელი პრესის ფურცლებზე ჭორიკანა რუბრიკების გვერდით მოძღვრის

რჩევები და რესტორნებში – სამარხვო მენიუები. მაგრამ ესეც სხვა თემაა, და ალბათ, ეკლესიის განსასჯელია.

ყოველივე ეს ქმნის ვითარებას, რომელშიც რელიგიის თავისუფლება და რელიგიისგან თავისუფლება შეუძლებელი ხდება. მხოლოდ ათეისტებს არ ვგულისხმობ, პირიქით, აქ საუბარია ადამიანების პირად არჩევანზე, ჰქონდეთ, არ ჰქონდეთ ან შეიცვალონ რელიგია. საზოგადოებრივ ცხოვრებაში რელიგიის ქონა ან არქონა, მართლმადიდებლად ყოფნა ან არყოფნა არ უნდა იყოს დისკრიმინაციის ან წარმატების საფუძველი. ჩვენს რეალობაში, ვხედავთ, რომ პირიქით ხდება - საქართველოს კონსტიტუციის თუ ადამიანის უფლებების საერთაშორისო კონვენციის საწინააღმდეგოდ.

მკითხავთ, კონკრეტულად რომელ სფეროში ილახება იმ ადამიანების უფლებები, რომლებიც რელიგიის გათავისუფლებას ელტვიან. ვიმეორებ, მე მხოლოდ მართლმადიდებლობას არ ვგულისხმობ; უბრალოდ, იგი ჩვენში უმრავლესობის რელიგიაა და ძალაუფლების თვალსაზრისით მისი სხვა კონფესიებთან შედარება არ შეიძლება. ამიტომ გვიწევს აქცენტის გაკეთება ამ რელიგიაზე. ყველა პოლიტიკოსი თუ პოლიტიკური ძალა ცდილობს ამ თემით პოპულარობის მოპოვებას ცდილობს, არ არსებობს პოლიტიკოსი თუ პოლიტიკური პარტია, რომელიც სეკულარულად, აგნოსტიკურად მოაზროვნე ადამიანების ინტერესებს პოლიტიკურ სფეროში გაატარებს და კიდევ დიდხანს არ იარსებებს, ვინაიდან პოლიტიკოსი, რომელიც დღეს იტყვის, რომ არ არის ეკლესიური და მორწმუნე, განწირულია პოლიტიკური კრახისთვის. საქართველოში დღეს არც კულტურასა და ხელოვნებაში აისახება რელიგიური თემატიკა თავისუფლად. წარსულში იყო რამდენიმე მცდელობა და ისინი გამძვინვარებული ცენზურით დასრულდა. თამარ მეფეზე ლაშა ბუღაძის მოთხრობას ვგულისხმობ. ვილაციისთვის ეს წმინდანის შეურაცხყოფა იყო, მაგრამ არ შეიძლება დაწესდეს ცენზურა სახელმწიფო დონეზე. წარმოუდგენელია მიღებული და დამკვიდრებული რელიგიური დისკურსისგან თავისუფალი გადაცემების მომზადება მასმედიაში, იქნება ეს რაციონალური მსჯელობა ზოგადთეოლოგიურ თემებზე თუ კრიტიკული ან ნეიტრალური გადაცემები ჩვენი ეკლესიის ისტორიაზე, მის ქმედებებზე; აღარაფერს ვამბობ ეკლესიის ფინანსური მდგომარეობის საგამოძიებო გადაცემებზე - ამ შემთხვევაში ტაბუ მოქმედებს.

არ შეიძლება არ ვახსენოთ განათლების სფერო, ერთ-ერთი ყველაზე პრობლემური. დიდი ხანი არ გასულა მას შემდეგ, რაც 10-11 წლის გოგონები სკოლებში თავსაფრით დადიოდნენ; მათ დღეში რამდენჯერმე ლოცვებს აკითხებდნენ და ეს რელიგიის და მისი ისტორიის სწავლების ეგიდით კეთდებოდა. დღეს არ ვიცი, როგორია ამ კუთხით ვითარება, თუ გამოსწორდა, ძალიან მოხარული ვიქნები. ასეთი მაგალითი ძალიან ბევრია. ეკლესიის და რელიგიის როლისგან გამოწვეული ზეწოლის მაგალითების მოყვანა უხვად შეიძლება, ამაზე დისკუსიის მსვლელობისას, ალბათ კიდევ ვსაუბრებთ.

გვესმის, რომ მართლმადიდებლობა საქართველოში გადამწყვეტი უმრავლესობის რელიგიაა და ბევრი ადამიანი ზემოთ ჩამოთვლილ შეზღუდვებს მისაღებად და სასურველად აკი მიიჩნევდა; მათი პოზიცია პატივისცემას იმსახურებს, მაგრამ მათაც ასევე მოეთხოვებათ განსხვავებული ფასეულობების გამზიარებელი ადამიანების მიმართ პატივისცემა. არიან ადამიანები, რომლებიც განსხვავებულად ფიქრობენ და სურთ, რომ საზოგადოებრივ ასპარეზზე, სკოლებში, მასმედიაში, პოლიტიკაში, კულტურაში შესაძლებელი იყოს რელიგიის გავლენისგან გათავისუფლება თუ არა, მისი შესუსტება მაინც, და ამისთვის არის თანაცხოვრების ახალი ფორმები მოსაძებნი, ან კონსენსუსამდე და კომპრომისამდე მისვლა აუცილებელი. ეს ალბათ დიალოგის გზით მიიღწევა და კარგია, რომ დღეს ამ თემაზე ვსაუბრობთ.

დათო პაიჭაძე – გმადლობ, სალომე. ბ-ნ ბექას მოვუსმინოთ.

ბექა მინდიაშვილი – დღეს შევეცდები, არ ვისაუბრო, როგორც სახალხო დამცველთან არსებული ტოლერანტობის ცენტრის წარმომადგენელმა. ვისაუბრებ, როგორც სემინარისტი - ადამიანი, რომლის ცხოვრების დიდი ნაწილი ეკლესიასთან იყო და არის დაკავშირებული. ასევე, ვისაუბრებ ჩემს გამოცდილებაზე და შემოგთავაზებთ საკუთარ შეხედულებებს იმასთან დაკავშირებით, თუ რას წარმოადგენს, ჩემი აზრით, რელიგიური ნაციონალიზმი, რელიგიის და მართლმადიდებლობის იდეოლოგიზაციის პრობლემასაც შევეხები, სახელმწიფოსა და ეკლესიის, სახელმწიფოსა და რელიგიის ურთიერთმიმართებაზეც ვიტყვი ორიოდ სიტყვას.

ცხადია, რომ ამ დისკუსიის აქტუალიზაცია თუ მოტივაცია იყო წინასაარჩევნო რელიგიურობა, რომელსაც ხშირ შემთხვევაში ფარისევლური ხასიათი ჰქონდა. როდესაც რელიგიურ ნაციონალიზმზე ვსაუბრობთ, რა თქმა უნდა, უნდა გავმიჯნოთ ნაციონალიზმი, როგორც ევროპული ერების წარმოშობის იდეოლოგია თუ განწყობა, ვინაიდან იდეოლოგიამდე ძალიან ძნელია ნაციონალიზმის დაყვანა. ის უფრო პატრიოტიზმის ხასიათს იძენს. ნაციონალიზმი ევროპული გაგებით, ევროპული ერების წარმოქმნის გაგებით, გულისხმობდა იმას, რომ ის შორს იყო ეთნიკური ნაციონალიზმისა და ეთნოცენტრიზმისგან და ნაციონალურ სახელმწიფოში თანასწორუფლებიანად მოიაზრებოდა ყველა ეთნიკური თუ რელიგიური ჯგუფი და ერი უიგივდებოდა სახელმწიფოს, ანუ, ვთქვათ, ეთნიკურად განსხვავებული ადამიანები მაინც ერთი ერის განმასახიერებლები იყვნენ. მე ეთნიკურ ნაციონალიზმზე ძირითად რელიგიური ნიშნით ვისაუბრებ: თუ როგორ ურთიერთშემოქმედებს ეს ორი ფენომენი ერთმანეთზე და როდესაც ვისაუბრებ სეკულარიზაციაზე, მასზე ვისაუბრებ არა მხოლოდ ერთი მიმართულებით, ვთქვათ, საჯარო სივრცის თავისუფლების ხარისხზე რელიგიისგან, თუ სახელმწიფოს თავისუფლების ხარისხზე რელიგიისგან, არამედ მეორე მიმართულებითაც; ვინაიდან, ჩემი აზრით, სეკულარიზაცია თავად ეკლესიის შიგნითაც მიმდინარეობს, უბრალოდ მას ხშირად გადამეტებულ რელიგიურობას არქმევენ.

ეთნონაციონალისტური პოლიტიკა საქართველოს დამოუკიდებლობის პირველ წლებში იმდენად შესამჩნევი იყო, რომ ამ პოლიტიკამ ძალიან დიდი როლი შეასრულა საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევაში. გახსოვთ ალბათ ლოზუნგი „საქართველო ქართველებისთვის“. იმ პერიოდში, შეიძლება ითქვას, რომ ეკლესია ჩაბმული იყო ეთნონაციონალიზმის ფორმირებაში. გახსოვთ ალბათ კონფლიქტები აფხაზეთში: როდესაც პატრიარქი იყო იქ ჩასული, ფაქტობრივად, იმიტომ არ მიიღეს, რომ მანამდე საპატრიარქომ გააკეთა განცხადება იმის შესახებ, რომ ქართველების მკვლელი შავ წიგნში იქნებოდა შეყვანილი. შესაბამისად, ეს აღიქმებოდა ისე, რომ ოსის და აფხაზის მკვლელი არ იქნებოდა ამ წიგნში შეყვანილი და ამან სერიოზული დაძაბულობა წარმოშვა მაშინ. ასევე გახსოვთ, რომ ქართულ საჯარო ფორმირებებს, რომლებიც შედიოდნენ ოსეთსა თუ აფხაზეთში, სასულიერო პირები აკურთხებდნენ და ესეც ოსი ან აფხაზი ერის წინააღმდეგ მიმართულ ქმედებად აღიქმებოდა. სამწუხაროდ, ამ რეალობას მაშინ საქართველომ თავი ღირსეულად ვერ დააღწია და მივიღეთ ტერიტორიულად დანაწევრებული ქვეყანა.

მეორე მხრივ, მაშინ პოლიტიკა ლიდერობდა ეთნორელიგიური ნაციონალიზმის წარმოქმნაში და თავად ზვიად გამსახურდია იყო ის ადამიანი, რომელიც ძალიან ახლოს იყო ეკლესიასთან, თუმცა მისი მრწამსი, ჩემი აზრით, არ იყო მართლმადიდებლური. იგი ბოლო ინტერვიუშიც კი აცხადებდა, რომ შტაინერისტი გახლდათ და რომ მისი უმთავრესი მოძღვარი შტაინერი იყო. ამაზე თავის წიგნში კონსტანტინე გამსახურდიაც წერს. მიუხედავად ამისა, ზვიად გამსახურდიასთვის მართლმადიდებლობის როლი გადამწყვეტი იყო. მის მესიანისტურ კონსტრუქციებში მართლმადიდებლობას და შესაბამისად, ქართველობას, რადგან იგი აიგივებდა ამ ცნებებს, სამყაროს გადამრჩენლის როლი ეკისრებოდა. მაშინ ისე მოხდა, რომ პოლიტიკურმა ძალებმა ეკლესიას რელიგიური თუ ნაციონალისტური დისკურსი წაართვეს და ეკლესია ამ კუთხით, თითქოს ჩრდილში აღმოჩნდა. არ დამავიწყდება პატრიარქის ინტერვიუ, ერთ-ერთი გერმანული არხისთვის მიცემული. პატრიარქი პირდაპირ ამხელდა იმჟამინდელ ხელისუფლებას ავტორიტარულ მმართველობასა და ეთნიკურ ნაციონალიზმშიც კი. თუმცა პირველი ხელისუფლების დამხობის შემდეგ, მიუხედავად იმისა,

რომ საპატრიარქოს რეიტინგი საგრძნობლად დაეცა, გახსოვთ ალბათ საპატრიარქოსთან გამართული მიტინგები, 1995-1996 წლებიდან საპატრიარქოს რეიტინგი კვლავ იზრდება და ნდობის ამ ხარისხის მოპოვებაში საპატრიარქოს მიერ ჩამოყალიბებულ, ეთნონაციონალიზმზე დამყარებულ იდეოლოგიასაც შეჰქონდა დიდი წვლილი. საპატრიარქომ მაშინ მოახერხა ამ დისკურსის მთლიანად დასაკუთრება და უკვე არა პოლიტიკოსები, არამედ თავად საპატრიარქო მსჭვალავდა საზოგადოებას ეთნონაციონალისტური დისკურსით. მაგალითად, პატრიარქი ერთ-ერთ თავის ქადაგებაში აცხადებდა, რომ ჯავახეთი არ არის ქართველებით დასახლებული, რაც სერიოზული პრობლემა და მრევლს იქ ჩასვლისა და დემოგრაფიული მდგომარეობის შეცვლისკენ მოუწოდებდა. მისივე ნათქვამი იმის შესახებ, რომ მუსლიმ ქართველებს დიდი ხანია, არაფერი ღირებული არ შეუქმნიათ, რადგან ისინი მოაკლდნენ ჭეშმარიტ სარწმუნოებას, სწორედ ეთნიკური ნაციონალიზმისა და რელიგიურობის ურთიერთგამსჭვალვას უსვამს ხაზს. ჩემი აზრით, ამ ტიპის განცხადებები ქრისტიანობისგან ძალიან შორს დგას.

ეკლესიასთან მიმართებითაც, პრობლემა სწორედ ამ კუთხით შეიძლება დაისვას, რამდენად თანხვდება ჩვენი ეკლესიის იდეოლოგიის იდენტობა ქრისტიანობის, ან თუნდაც მართლმადიდებლობის იდენტობას მსოფლიოში. მაგრამ ვიდრე ამაზე ვისაუბრებდე, რამდენიმე სიტყვით მოგახსენებთ იმ მიზეზებზე, რომლებმაც რელიგიური ნაციონალიზმის აღზევება გამოიწვია ჩვენში. ნაციონალიზმის ერთ-ერთი ცნობილი მკვლევარი ამბობს, რომ რელიგიური ნაციონალიზმი, ფუნდამენტალიზმი არის პასუხი გლობალიზაციის გამოწვევაზე, ვინაიდან ეთნონაციონალიზმმა სამხრეთსა და აღმოსავლეთ სამყაროში ვერ გაუძლო გლობალიზაციის გამოწვევას და ნაციონალიზმი რელიგიურობით შეიფუთა. რელიგიურ ნაციონალიზმს კავშირი არ აქვს რწმენასთან, რელიგიასთან. ეს არის ადამიანების მიერ კონსტრუირებული იდეოლოგია. მოგეხსენებათ, რწმენა და რელიგია დაფუძნებულია გამოცხადებაზე, ხოლო იდეოლოგია ადამიანების მიერ ჩამოყალიბებული დოქტრინაა და ამ დოქტრინას მკაფიო ანტიდასავლური და ანტიგლობალისტური ხასიათი აქვს. ამ მახასიათებლებით ხასიათდება რელიგიური ნაციონალიზმი საქართველოშიც. დიდი ხნის განმავლობაში სწორედ საპატრიარქო და მასთან დაახლოებული წრეები თუ ჯგუფები იყვნენ ანტიდასავლური კულტურის თუ პოლიტიკისთვის ჯებირები საქართველოში. გახსოვთ, ალბათ, რამხელა წინააღმდეგობა დახვდა რომის პაპის საქართველოში ჩამოსვლას. მაშინ ასეთი განცხადებებიც კი კეთდებოდა: ერთ-ერთი სასულიერო პირი ამბობდა, რომ მისთვის მუსლიმური ჩაღმა უფრო მისაღები იყო, ვიდრე რომის პაპის ტიარა. მკაფიოა, რა პოლიტიკური ორიენტაციის გახლდათ ეს სასულიერო პირი.

რელიგიური ნაციონალიზმის იდეოლოგია დოქტრინალური სახით ჰქონდა ჩამოყალიბებული იმ პერიოდში საქართველოში რუსული პოლიტიკის გამტარებელ ალექსანდრე ჭაჭიას. იგი თავის თხზულებებში წერდა, რომ საქართველო არ უნდა იყოს დერეფანი დასავლეთსა და აღმოსავლეთს შორის, საქართველომ უნდა შეასრულოს ხიდის ფუნქცია ჩრდილოეთსა და სამხრეთს შორის, საქართველო ერთი მხრივ უნდა უკავშირდებოდეს რუსეთს და მეორე მხრივ, აღმოსავლეთს და უნდა დაუბრუნდეს პატრიარქალურ წყობას და ამ ყველაფერში სწორედ ეკლესიას ენიჭებოდა განსაკუთრებული მნიშვნელობა. თუმცა ეკლესიას არასოდეს გამოუხატავს მკაფიოდ თავისი დამოკიდებულება ჩამოთვლილი მოვლენების მიმართ.

კიდევ ერთი წყარო, რომლითაც იკვებება საქართველოში რელიგიური ნაციონალიზმი, (ეკლესიის შიგნით უფრო) არის ეთნონაციონალისტური მესიანიზმი. ჩვენს ეკლესიაში დამკვიდრებულია წარმოდგენა იმის შესახებ, რომ ქართველ ერს და საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიებისგან განსხვავებით, განსაკუთრებული სულიერი მისია აქვს. თავად პატრიარქი აცხადებს, რომ საქართველო იქნება ის ერთადერთი ერი, რომელიც შეინარჩუნებს ჭეშმარიტ სარწმუნოებას, რადგან ქართველი ერი დაჯილდოებულია განსაკუთრებული სიყვარულის ნიჭით და ამის შედეგად ის ჯილდოდ მეორედ მოსვლისას მიიღებს იმას, რომ იესო ქრისტე მთელ დანარჩენ მსოფლიოს

ქართულ ენაზე მიმართავს. რამდენიმე სასულიერო პირისგან მომისმენია, რომ ავლაბარში, სამების საკათედრო ტაძარი იქნება სწორედ ის ადგილი, საიდანაც ამხელენ და განიკითხავენ კაცობრიობას. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია არის ერთადერთი ეკლესია მართლმადიდებლურ სამყაროში, სადაც ლაზარეს აღდგომის დღეს აღინიშნება ქართული ენის დღე და სამისოდ მსახურებაც ტარდება. ბოლო პერიოდში გააქტიურებული საუბარიც იმის შესახებ, რომ საქართველო უნდა იქცეს მონარქიულ ქვეყნად, გარკვეულწილად ამ მესიანისტურ დოქტრინაში თავსდება. სემინარიასა და აკადემიაში სწავლის პერიოდში თითქმის ყოველ ხუთშაბათს ვარჩევდით და ვკითხულობდით რუმინელი ბერის ტექსტს, რომელიც მართლმადიდებლურ სამყაროში აპოკრიფულად ითვლება, სადაც საუბარია იმაზე, რომ საქართველოს ეკლესიის სინოდი გადაარჩენს მთელ კაცობრიობას მეორედ მოსვლის წინ და ეს მოხდება მაშინ, როდესაც საქართველოში აღდგება მონარქია. ამაზე ბევრი დაწერილა საეკლესიო მართლმადიდებლურ ლიტერატურაში. ალბათ კარგი იქნება, თუ ამ ლიტერატურას უკეთ გაეცნობით. ვინაიდან იქ წააწყდებით საოცარ ამბებს, მაგალითად, ერთ-ერთი ქართველი სასულიერო პირის ხილვას იმის თაობაზე, თუ ვინ არის ანტიქრისტი. ეს გახლავთ ცნობილი ამერიკელი პოლიტიკოსი რიჩარდ ჰოლბრუკი. უნდა ითქვას, რომ საეკლესიო წრეებში ნაკლებად საუბრობენ კონსტიტუციურ მონარქიაზე, იქ უმეტესწილად აბსოლუტურ მონარქიასა და ეკლესიასა და მონარქს შორის სიმფონიურ ურთიერთობაზეა საუბარი. ამ ბოლო პერიოდში მამა ტარიელ სიკინჭილაშვილი, ჩვენი ეკლესიის ერთ-ერთი სასულიერო პირი, აცხადებს, რომ მომავალი მონარქი უკვე ცნობილია და ფართო ქართული საზოგადოებისთვის სულ მალე გახდება ცნობილი მისი ვინაობა.

უნდა ვთქვათ დამოკიდებულებაზეც განსხვავებული ეთნოსების მიმართ. ძალიან სამწუხაროა, რომ სომხური კულტურული ძეგლების მიმართ არსებული გაურკვეველობა ეთნიკური ნიშნით დაპირისპირებაში იზრდება და გაუგებრობას ამ საკითხში საქართველოს საპატრიარქოს გაურკვეველი პოზიცია კვებავს. იგი, ერთი მხრივ, აცხადებს, რომ ეს 5 ეკლესია მართლაც სომხურია და ეს ისტორიული საბუთებითაც დასტურდება; მაგრამ მეორე მხრივ, საუბრობენ იმაზეც, რომ ჩვენ მათ ვერ დავთმობთ, ვინაიდან ისინი ნაყიდა ქართველების მიერ, ანუ ისინი ნაციონალური მოტივებით არ ითმობა. თუმცა, ეს საპატრიარქოს პრეროგატივა ნაკლებად არის, ეს უფრო სახელმწიფოს და ხელისუფლების პრეროგატივაა, მაგრამ ხელისუფლება ამ შემთხვევაში ყურს უგდებს საპატრიარქოს და ვერ დგამს ადექვატურ ნაბიჯებს. როდესაც სომხურმა ეკლესიამ ამ ტაძრების დაბრუნება მოითხოვა, საპასუხოდ, საქართველოს მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ სომხეთის ტერიტორიაზე ეპარქია დაარსა, თუმცა მართლმადიდებელმა კანონიკის თანახმად, ეკლესიის ტერიტორია და საზღვრები უნდა ემთხვეოდეს სახელმწიფოს საზღვრებს. ნონსენსს წარმოადგენს ტაო-კლარჯეთის ეპარქიის არსებობაც. თავის დროზე ამან თურქეთის ხელისუფლებასთან გაუგებრობაც კი წარმოშვა. ეს, რა თქმა უნდა, რელიგიური ნაციონალიზმის გამოვლინებებია. ამ ჭრილში პრობლემა შეიქმნა ასირიელებთან დაკავშირებითაც. როდესაც მათ კულტურული ცენტრის მშენებლობა წამოიწყეს, სადაც ჩამენებული იქნებოდა მცირე ეკლესია, დავით აღმაშენებლის სახელობის საზოგადოებაც და საპატრიარქოც გამოეხმაურნენ ამ მოვლენას და საპატრიარქოს მხრიდან განცხადება გაკეთდა, რომ ამ კულტურული ნაგებობის აშენებისთვის სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს. თუმცა, მის აშენებას არც სჭირდებოდა სამართლებრივი საფუძველი. დავით აღმაშენებლის საზოგადოებამ ბოლნისში მეჩეთის შენებაც გააპროტესტა. ამ პროტესტის შინაარსიც გაუგებარია, რადგან საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, შეუძლებელია დავუშვათ დისკრიმინაცია, არათანასწორი მოპყრობა განსხვავებული ეთნიკური და რელიგიური ჯგუფების მიმართ.

და ბოლოს, არ შეიძლება, არ ითქვას აჭარაში ქართველი მუსლიმების მიმართ დამოკიდებულებაზეც. მათი უფლებები, შეიძლება ითქვას, რომ იგნორირებულია. სკოლებში პედაგოგები პირდაპირ საუბრობენ იმაზე, რომ ისინი ჭეშმარიტ სარწმუნოებაზე უნდა მოექცნენ, რომ სხვა შემთხვევაში ისინი ქართველები არ იქნებიან. სამწუხაროდ, ასეთი

დამოკიდებულება დამახასიათებელია ჩვენი საზოგადოებისთვის. როდესაც აჭარაში, ფერიის მთაზე მშენებარე ტაძრის ძალადობრივი და უხეში, უკანონო დემონტაჟი მოხდა, (თუმცა თავად ტაძარიც ასევე უკანონოდ შენდებოდა, ეს არ ყოფილა საპატრიარქოს კუთვნილი მიწა) საზოგადოება აღაშფოთა ამ ფაქტმა. თუმცა, ალბათ არავინ იცის იმის შესახებ, რომ სოფელ ფლატეში, ზარზმის მონასტერთან ახლოს, მუსლიმი მესხების მეჩეთის დანგრევას აპირებდნენ. მას შემოაცალეს სახურავი და ზედა ნაწილი და ეს ქვები ზარზმაში სალოცავის ასაშენებლად წაიღეს. ამ ფაქტს პროტესტი არ მოჰყოლია. საზოგადოების დამოკიდებულებაც ნათელია. ძალიან დიდი წინააღმდეგობის ფასად მოვახერხეთ ამ პროცესების შეჩერება.

დათო პაიჭაძე – დიდი მადლობა. ბ-ნმა გიორგიმ საზოგადოებაში რელიგიური და საერო საწყისების თანაარსებობის უმტკივნეულობის შესახებ ისაუბრა, ქ-ნ სალომეს კრიტიკული პათოსი უფრო შეეხო სამოქალაქო-საერო წოდების მიერ რელიგიით სპეკულაციას, ხოლო ბ-ნი ბექა კრიტიკული იყო სასულიერო წოდების, ამ შემთხვევაში, მართლმადიდებელი ეკლესიის ცალკეული წარმომადგენლების მიმართ, აქვე იგულისხმება მრევლიც.

გიორგი ანდრიაძე – უამრავი მიმართულებით შეიძლება განვითარდეს დისკუსია, მაგრამ მხოლოდ რამდენიმე თემას შევეხები. ბექას მიერ გაუღერებული ინფორმაციის დაზუსტება მინდა. რაც შეეხება მართლმადიდებლურ კანონიკას ტერიტორიის შესახებ, ალბათ იცით, რომ რუსეთის ეკლესიას ბაქოში ეპისკოპოსი ჰყავს, კონსტანტინოპოლის ეკლესიას – ავსტრალიასა და ამერიკაში, არაბულ ეკლესიას კი, ევროპასა და ამერიკაში ჰყავს ეპისკოპოსები.

ბექა მინდიაშვილი – ეს საკითხი დღევანდელი კანონისტების მიერ ისე განიხილება, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე პრობლემატური საკითხი. ეს არის დიდი დებატებისა და მსჯელობის საგანი. ეპარქია, სადაც არ არის არც ერთი ქართველი, როგორ გავიგოთ? ტაშირში არის თუ არა ქართველი?

გიორგი ანდრიაძე – ჰყავს თუ არა კონსტანტინოპოლის საპატრიარქოს თურქეთის მთელ ტერიტორიაზე სახელწოდებანი ეპისკოპოსები, სადაც არც ერთი ბერძენი და მართლმადიდებელი არ ცხოვრობს.

ბექა მინდიაშვილი – აქ ისტორიულ მემკვიდრეობაზეა საუბარი.

გიორგი ანდრიაძე – რაც შეეხება თურქეთში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში ეკლესიის ეპარქიების გამოცხადებას, ეს არის სახელმწიფოებრივი და კულტუროლოგიური საკითხი. აქვე შეგახსენებთ, როდესაც რუსეთის იმპერიალისტურმა მეცნიერულ-პოლიტიკურმა ჯგუფმა არსებული ტაძრები თურქეთში, ტაო-კლარჯეთში სომხეთის საკუთრებად გამოაცხადა, რასაც მხარი რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის საენციკლოპედიო ჯგუფმაც აუბა, მაშინ ეს საკითხი პარლამენტის დონეზეც კი განიხილეს. სწორედ ამ ინფორმაციული ომის პასუხი იყო 2002 წელს თურქეთში ლაზეთის, ტაო-კლარჯეთის ეპარქიის გახსნა.

სომხური ტაძრების გადაცემაზე კი უნდა მოვახსენოთ, რომ მე თავად ვარ მონაწილე ამ დისკუსიისა, მქონდა პატივი სომეხთა კათალიკოსის წინ ჯდომისა და იურიდიულად მსჯელობისა ამ საკითხებზე. მათ შეუძლიათ წაიღონ თავიანთი ეკლესიები, მაგრამ ლოგიკა ითხოვს, რომ მართლმადიდებელ ეკლესიას თავისი დაუბრუნონ. ამ ტაძრებით სავსეა ლორე და მთელი ჩრდილოეთ სომხეთი. ეს არის ობიექტური, მეცნიერული ინფორმაცია, რომ ჩრდილოეთ სომხეთი არის ისტორიული ქვემო ქართლი და იქ არსებული ძეგლები ეკუთვნის მართლმადიდებლურ მონასტრებს. რაც ეს საკითხი დაისვა, მას შემდეგ არც ოფიციალურ და არც სტატიების დონეზე, არც სომხურ ეპარქიას თბილისში, არც სომხეთის ეკლესიას

ემიდაძინიდან, მოთხოვნა აღარ გაუმეორებია. ეს არ არის რელიგიური თემა. ეს არის სახელმწიფოებრივ-პატრიოტული საკითხი. საერთოდ, არ არის რელიგიური საკითხი, ტაო-კლარჯეთში იქნება თუ არა მონასტრები, მაგრამ ქართული ეკლესია სახელმწიფოებრივ პოლიტიკას ამ კუთხიდან ახორციელებს. მე სახელმწიფოებრივ პოლიტიკას გამოვექომაგე.

არც რელიგიის თემებზე გამოთქმულ მოსაზრებებში გეთანხმებით. მე მსურდა საზოგადოებისთვის მიმეწოდებინა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ საქართველოს ეკლესიამ, ეს საინგილო იქნება, ლორე-ტაშირი თუ ტაო-კლარჯეთი, აღადგინა ეპარქია, რომელიც მხოლოდ 1995 წელს გაუქმდა.

ბექა მინდიაშვილი – ამ ეპარქიების გახსნას რელიგიურ-ნაციონალისტური მოტივი ჰქონდა. მთელი მართლმადიდებლური სამყაროს არსებობას ეს ნაციონალიზმი გასდევს თან და ამას ძალიან ბევრი ადამიანი, მათ შორის, მსოფლიო პატრიარქიც აღიარებს, როდესაც მართლმადიდებელი ეკლესიის მთავარ წყლულზე საუბრობს.

ავთანდილ გურგენიძე, დავით აღმაშენებლის სახელობის კავშირის თავმჯდომარე – ჩვენ აქ მოვისმინეთ ჩვენი ეკლესიის, მართლმადიდებლობისა და მართლმადიდებლების კრიტიკა. ჩვენ არ წარმოვადგენთ პოლიტიკურ ორგანიზაციას და არც პოლიტიკურ მიზნებს ვისახავთ, არც ქულების დაწერას ვცდილობთ საზოგადოებაში და არც ხელისუფლებაში მოსვლას ვაპირებთ. ჩვენი ერთადერთი მიზანია, დავიცვათ ხელყოფისგან მართლმადიდებლობა, ჩვენი ეკლესია და ჩვენი ეროვნული ღირებულებები. იმას, რაც ქ-ნმა ფუნდამენტალიზმად მონათლა, ჩვენ მოციქულების სარწმუნოებას ვუწოდებთ. ჩვენ პირველი საუკუნის სინათლეში ვართ და არა შუა საუკუნეების სიბნელებაში, განსხვავებით ლიბერალური ფუნდამენტალიზმის მიმდევრებისგან.

საუბარი იყო სხვა რელიგიების წარმომადგენელთა ჩაგვრაზე. საქართველოში ამ მხრივ პრობლემა არსდროს ყოფილა, არ ყოფილა შუღლი არც რელიგიურ და არც ეთნიკურ ნიადაგზე. ის ყველაფერი, რაც დღეს ხდება, ერთადერთი მიზნით არის ინსპირირებული, რომ მართლმადიდებლობას დასწამონ, რომ ის არის ბნელი და ფუნდამენტალისტური, რომ ჩვენი ეკლესია ნაციონალისტურ ჭაობშია და ამის საფუძველზე ხელი შეუწყონ სხვადასხვა კონფესიებს. ჩვენ არავის ვუზღუდავთ აღმსარებლობას, მაგრამ როდესაც ეს ხელოვნურად, დასავლეთიდან თუ სხვა ქვეყნებიდან ფინანსდება, რათა საქართველოში მართლმადიდებელთა ხარჯზე გაიზარდოს სხვა კონფესიების სამწყსო, ამის წინააღმდეგ ვართ და ყოველთვის ვიქნებით. ეს ჩვენი უფლებაა. ფერიის მთაზე ეკლესიის უკანონოდ აშენების შესახებ თქვენი ნათქვამი არასწორია. საპატრიარქომ ამის შესახებ გააკეთა განცხადება. მშენებლობა შეთანხმებული იყო საპატრიარქოსთან და ამის შესახებ დოკუმენტებიც არსებობს. იმ ვანდალურ აქტს კი საკადრისი პასუხი გაეცა. ამ დღეებში ერთ-ერთ სოფელში ახლად გარემონტებული მეჩეთი მოვინახულეთ. ჩვენ გავესაუბრეთ მეჩეთში მყოფ სასულიერო პირს, მათაც დაგმეს ფერიის მთაზე მშენებარე ეკლესიის დანგრევის ფაქტი. როდესაც ვკითხეთ, როგორ მოიქცეოდნენ, ასეთი რამ მეჩეთის საწინააღმდეგოდ რომ მომხდარიყო, ამ ადამიანმა გვითხრა, რომ რაც ავლანეთში მოხდა, იმას გააკეთებდნენ. მისივე თქმით, მეჩეთის რეკონსტრუქციას თურქეთის სახელმწიფო აფინანსებს, ისევე როგორც ბოლნისის სიონთანაც, სადაც მეჩეთის შენების აუცილებლობა არ ყოფილა. ბოლნისში დღემდე მიკროფონით გადაიცემა მოლას მოწოდებები. როდესაც ვსაუბრობთ იმაზე, როგორ იჩაგრებიან ჩვენთან მუსულმანები, უნდა გავიხსენოთ, რა მოხდა კახში. იქ დღემდე დაკეტილია წმინდა გიორგის ეკლესია.

დათო პაიჭაძე – სალომემ თქვა, რომ მას ეროვნულ-ქრისტიანული მოძრაობის არსი სოციალურ ყოფაში პატრიარქის ეპისტოლეების სულისკვეთების გატარებად ესმის. ეთანხმებით ამ აზრს?

გიორგი ანდრიაძე – ნებისმიერ დისკუსიას უნდა ჰქონდეს რაღაც შედეგი, სხვა შემთხვევაში ისინი ტელევიზიაში გასულ გასართობ შოუებს ემსგავსება. მე ვფიქრობ, რომ ჩვენი დღევანდელი შეხვედრა ამას არ ისახავს მიზნად. მოხარული ვიქნები, თუ კვლავ შევიკრიბებით და ერთად მოვიფიქრებთ, რა შეიძლება იყოს გამოსავალი. ჩვენს პროგრამასთან გაცნობა ჩვენს ოფისში შეგიძლიათ.

ქ-ნმა სალომემ და ბ-ნმა ბექამ კრიტიკული შენიშვნები გამოთქვეს სხვადასხვა ჯგუფების, მათ შორის „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ მიმართ, მაგრამ მე მათში ვერ დავინახე სამართლებრივი და ლოგიკური მიდგომა. თუ აღნიშნული მოძრაობა ან სხვა სასულიერო პირები მართლაც არღვევენ მოქმედ კანონმდებლობას, არსებობს შესაბამისი ინსტანციები, შეგიძლიათ მათ მიმართოთ და ამ გზით აღკვეთოთ მათი ანტისახელმწიფოებრივი და ანტიკანონიკური ქმედებები. მაგრამ ეს ასე არ არის. აღნიშნული პირები გამოხატავენ თავიანთ აზრს, რომელიც თქვენი მსოფლმხედველობისთვის, რა თქმა უნდა, მიუღებელია, მაგრამ აზრის და სიტყვის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების ფუნდამენტური პრინციპია. იქნებ, მართლმადიდებლური საზოგადოების უმრავლესობისთვისაც მიუღებელი იყო სხვადასხვა მემდიის, მათ შორის, „რუსთავი2-ის“ მიერ საზოგადოების ზომბირება, „ჯეობარს“ ვგულისხმობ. დღეს თუ ვინმეს უფლებები ირღვევა, სწორედ უმრავლესობის უფლებები ირღვევა, რომელიც მოკლებულია საკუთარი შვილების თავისუფლად აღზრდის საშუალებას. რომელ მასმედიაში ხედავთ რელიგიურ ცენზურას. „პირველი სტერეო“ თავის მაუწყებლობას წლების განმავლობაში პროტესტანტული ქადაგებით იწყებს. არც ერთ არხზე არ ჰქონია ადგილი მართლმადიდებლურ ცენზურას, პირიქით, სხვადასხვა კინო იქნება თუ ტელეშოუ, ირღვეოდა ჩემი, ჩემი შვილებისა და თანამოაზრეების ღირებულებათა სისტემა. ჩემი აზრით, ასეთი კულტურული პროდუქციის მასმედიის საშუალებებით დემონსტრირება, და ყველასთვის ხელმისაწვდომობა, არღვევს ჩვენს უფლებას. ასეთი პროდუქცია მხოლოდ საკაბელო არხებით უნდა გადაიცემოდეს. საზოგადოება, განსაკუთრებით რეგიონებში, სადაც არა აქვთ არჩევანი, „რუსთავი2-ითა“ თუ საზოგადოებრივი მაუწყებლით არ უნდა იღებდეს იდეოლოგიზებულ პროდუქციას. მე მხოლოდ რელიგიას არ ვგულისხმობ, ლაპარაკია ცხოვრების წესზე. რელიგია შეიძლება სულ არ ახსენო, ცხოვრების წესზე ილაპარაკო, მაგრამ ამ ფილმებს თუ ტელეშოუებს შედეგად კონკრეტული ღირებულებების აგიტაცია მოსდევს. რელიგია საერთო სახელია ცხოვრების წესისაც, ღირებულებებისაც. ჩვენი ორგანიზაცია არის არაპოლიტიკური მოძრაობა და აერთიანებს საზოგადოებისათვის ძალიან ცნობილ მოღვაწეებს – რუსუდან ფეტვიაშვილს, თამარიკო ჭოხონელიძეს, შოთა ნადირაშვილს. მათი გვარები იმიტომ ჩამოვითვალეთ, რომ ამ ადამიანებს როგორც საქართველოში, ისე სხვაგან, თავის სფეროში რაღაც წვლილი შეუტანიათ და მათთვის მნიშვნელოვანია ღირებულებათა ორი ვექტორის გადაკვეთა. ეს არის ეროვნული ფასეულობები და ქრისტიანული ღირებულებები.

ვახო გომელაური, პარტიის “საქართველოს გზა” წევრი – წინა გამომსვლელისგან განსხვავებით, პოლიტიკოსი ვარ და ხელისუფლებაში მოსვლასაც ვაპირებ. უმრავლესობის ინტერესებს აუცილებლად დავიცავ, მიუხედავად ჩემი შეხედულებებისა სამყაროს შესახებ. დღეს მე აქ ერთი სულისკვეთება დავინახე – ეს არის თავდაცვითი პოზიცია. ბ-ნმა გიორგიმ თქვა, მაგალითებით ვისაუბროთო. მოდით, დღევანდელი დღის მაგალითებით ვისაუბროთ. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ საზოგადოებრივმა ინსტიტუტებმა დაკარგეს სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერა, პირველ რიგში, ფსიქოლოგიური და ამ მომენტში ჩაერთო ეკლესია. დღეს ჩვენ წავიღეთ ჩვენი მოთხოვნები პატრიარქთან, რადგან საზოგადოების უფლებებს უკვე ეკლესია იცავს. ამ პირობებში თუ სეკულარიზმი გინდათ, პირველ რიგში თქვენს იმიჯზე უნდა გეფიქრათ, როდესაც არჩევნებს აყალბებდით.

პაატა შამუგია, პოეტი – ბ-ნო გიორგი, მე მაინტერესებს, როდესაც მხატვრული ნაწარმოებებისგან, მაგალითად, „და ვინჩის კოდისგან“ ან ბუღადის „პირველი რუსი“

მოითხოვთ რელიგიური და მართლმადიდებლური კანონიკის დაცვას, ეს სეკულარიზმია, ფუნდამენტალიზმი თუ რა?

ლელა გაფრინდაშვილი – ბ-ნო გიორგი, აპირებთ თუ არა საპარლამენტო არჩევნებში მონაწილეობას?

ბ-ნ ავთანდილსაც მინდა ვკითხო – რომელი ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლები ცხოვრობენ ბოლნისში და რა აღმსარებლობის არიან ისინი?

დავით დარჩიაშვილი, ფონდ „ღია საზოგადოება – საქართველოს“ აღმასრულებელი დირექტორი – სამწუხაროდ, თავიდან ვერ მოვისმინე ბ-ნ გიორგის გამოსვლა, მაგრამ ძალიან საინტერესო იყო მისი პასუხები ქ-ნ სალომეს მოსაზრებებზე. აქ საუბარი იყო იმის შესახებ, რომ „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ წევრებს აქვთ საკუთარი აზრის გამოთქმის უფლება. გეთანხმებით, ეს სრულიად დემოკრატიული დისკურსია. თუ ეს ორგანიზაცია ისე არ მოიქცევა, როგორც გადაცემა „კედელში“ მოიქცა, ან ქუჩაში თუ არ დახვდება ვინმეს და ხელით არ შეეხება, აბსოლუტურად ეტყება დემოკრატიულ დისკურსში. ბ-ნმა გიორგიმ თქვა, რომ რაღაც გადაცემების ეთერში გასვლით ირღვევა მართლმადიდებელთა უფლებები და მართლმადიდებელ მშობლებს შვილების სწორად აღზრდის საშუალება არ ეძლევათ. მე მგონია, რომ ამ გადაცემების არსებობა არ ზღუდავს თავისუფლებას. მე მესმის ბ-ნ გიორგის პრობლემა. არც მე მომწონს სატელევიზიო გადაცემები, მაგრამ ისევე არ მომწონს „ჯეობარი“, როგორც „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ განცხადებები, ამიტომ ზომ არ არის გამოსავალი, რომ არსებობდეს მაუწყებელთა ეთიკის კოდექსი. ამის სტანდარტები აქვს „ბიბისის“. იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა მოეწყოს სახელმწიფო, ევროპის საბჭოს ნამსჯელი აქვს. ჩვენ მისი წევრები ვართ. რაღაც პრინციპები უნდა იყოს დაცული, თორემ მონარქიაც შეიძლება არსებობდეს და რესპუბლიკაც. ამ კონკრეტული პრობლემის გადაწყვეტა ზომ არ ჯობია, რომელიმე გადაცემის დახურვას. ყველა გადაცემას აქვს თავისი ადგილი. ზოგიერთი ისეთ დროს გადის, რომ ბავშვმა არ და ვერ უყუროს.

დავით არაბიძე – თუკი დღეს მოქმედი კონსტიტუცია საუბრობს იმაზე, რომ ჩვენ ვაშენებთ სეკულარულ და დემოკრატიულ სახელმწიფოს, მე მინდა ჩვენმა გამომსვლელებმა მიპასუხონ, რატომ არის, რომ მთელი კანონმდებლობა აგებულია ლიბერალურ ფუნდამენტალიზმზე, სადაც ადამიანი განიხილება როგორც ნივთი და მეტი არაფერი. ხშირად ირღვევა ქართველების უფლებები, როდესაც ჩამოსული ინვესტორები დაქირავებულ მუშახელს აიძულებს იმ დღეებში იმუშაოს, როდესაც მას სახელმწიფოს მიერ მინიჭებული აქვს დასვენების უფლება, მათ შორის საეკლესიო დღესასწაულებში.

ნინო დათაშვილი, ინსტიტუტი „საბა“ – ცოტა ხნის წინ, გადაცემაში „იტალიური ეზო“, თუ არ ვცდები, ბ-ნი ბექა მინდიაშვილიც მონაწილეობდა, ტოლერანტობის თემაზე იყო საუბარი. კათოლიკეებმა განაცხადეს „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირის“ მხრიდან მათ მიმართ გამოვლენილი აგრესიის შესახებ. იქ გახლდათ საპატრიარქოს წარმომადგენელი, რომელმაც პირდაპირ განაცხადა, რომ იგი, როგორც საპატრიარქოს წარმომადგენელი, ემიჯნებოდა „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირს“. მაინტერესებს, მართლა ემიჯნება საპატრიარქო ამ ორგანიზაციას? ყველას ჰგონია, რომ „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირი“ საპატრიარქოსთან მოქმედი ორგანიზაციაა.

მირიან გამრეკელაშვილი, სემინარიის კურსდამთავრებული, ახალგაზრდული მოძრაობა „დემოკრატიისათვის“ წევრი – ინგლისსა და ამერიკაში რელიგიის ფაქტორები მართლაც შეჭრილია პოლიტიკაში, თუმცა იქ კანონის უზენაესობაა პირველ ადგილზე. ამასთანავე, იქ არსებულ რელიგიებს, როგორებიცაა კათოლიციზმი, პროტესტანტული მოძრაობები, ანგლიკანური ეკლესია, გააჩნია თავიანთი რელიგიურ-სოციალურ-პოლიტიკური შეხედულებები

და ეს დოკუმენტების სახით არის წარმოდგენილი. როდის აპირებს საქართველოს ეკლესია, საპატრიარქო, საზოგადოებას წარმოუდგინოს თავისი შეხედულებები, თავისი საკუთარი სოციალური სწავლება და პოლიტიკური მრწამსი?

ბექა მინდიაშვილი – ამ თემაზე მეც მსურს საუბარი. ძალიან საინტერესო განცხადებები გაკეთდა ამ კუთხით ეპისტოლეებშიც, რომლის განხორციელებასაც გეგმავს ბ-ნ გიორგის ორგანიზაცია. მაინტერესებს, როგორ წარმოგიდგენიათ ქრისტე, რომელიც საქართველოს სახელმწიფოებრივ ინტერესებს ახორციელებს სომხეთში? ამას იმიტომ ვამბობ, რომ ეკლესიები ქრისტესმიერია. სახელმწიფო ინტერესების განხორციელება მკრეხელურად მიმაჩნია. ანგლიკანურ ეკლესიას, შვედეთსა და დანიაში ეკლესიას დიდი პრობლემები აქვს. სახელმწიფოებრივი ფუნქციის განხორციელება არ არის ეკლესიის ამოცანა დედამიწაზე. მისი მთავარი ფუნქცია ადამიანის სულის გადარჩენაა.

მაინტერესებს პასუხი ამ ერთ კონკრეტულ მაგალითზე. მოგეხსენებათ, წინასაარჩევნო რელიგიურობამ რა ფორმები მიიღო. მაგრამ არჩევნების შემდეგ საპატრიარქოს გადაეცა 19 ძალიან ძვირადღირებული მანქანა, რაც შორენა თეთრუაშვილის მდივანმა, მაია მუხიგულაშვილმაც დაადასტურა გაზეთ „ალიაში“. იყო თუ არა დაპირისპირება ეპისკოპოსებს შორის ამ ჯიპების ფერისა და ძვირადღირებულობის გამო. ასეთი თემები ყოველთვის ტაბუდადებულია.

ლელა ქართველიშვილი, სამოქალაქო საბჭო – თქვენ თქვით, რომ არ წარმოადგენთ პოლიტიკურ ორგანიზაციას და თქვენი განცხადებები არ არის პოლიტიკური ხასიათის. მაგრამ ამასწინათ გააკეთეთ განცხადება, რომ საზოგადოებრივი მაუწყებლის მეორე არხი უნდა გადაეცეს საპატრიარქოს. რამდენად გამართლებულია ეს და რამდენად აქვთ უფლება სხვა კონფესიებსაც იგივე მოითხოვონ? ასევე მაინტერესებს, სიხშირის გადაცემის შემთხვევაში რაში გამოიყენებს საპატრიარქო ამ ეთერს.

გიორგი ანდრიაძე – ამაზე 2005 წლიდან ვლაპარაკობ – მე არა ვარ საპატრიარქოს ოფიციალური წარმომადგენელი. 2005 წლის შემდეგ აღარ ვმუშაობ საპატრიარქოში. ქართული ტელემაუწყებლობა „ივერია“ დამოუკიდებელი ორგანიზაციაა, მას „ივერიკასთან“ კომერციული ხელშეკრულება აქვს დადებული და სიხშირეზე გასვლისთვის თანხას იხდის. მე საპატრიარქოს სახელით ვერ გიპასუხებთ, მარტო ის შემთხვევა, საკუთარი მოსაზრებები მოგახსენოთ აღნიშნულ თემებთან დაკავშირებით. რაც შეეხება „მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირს“, იგივე ითქმის ჩემს ორგანიზაციაზეც, დამოუკიდებელი ორგანიზაციაა. გამიკეთებია და კიდევ გავაკეთებს პოლიტიკურ განცხადებებს და ისინი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იყოს გაიგივებული საპატრიარქოს პოზიციასთან, თუმცა, რა თქმა უნდა, მთელ რიგ საკითხებში, ისევე, როგორც საზოგადოებრივი მაუწყებლის მეორე არხის საპატრიარქოსთვის გადაცემის საკითხში, ვიცავ საპატრიარქოს ინტერესებს ისე, როგორც რიგითი მართლმადიდებელი. საპატრიარქოსთან არსებული ფონდი რუსთაველის 21 ნომერში მდებარეობს. მას ჰყავს სამეთვალყურეო საბჭო, რომელიც 12 წევრისგან შედგება. მისი წევრები არიან ბიძინა კვერნაძე, ნონა გაფრინდაშვილი. მეც ერთ-ერთი წევრი ვარ.

რაც შეეხება საზოგადოებრივი მაუწყებლის მეორე არხის საპატრიარქოსთვის გადაცემის საკითხს, ეს არ არის სპონტანური სურვილი; ის ეფუძნება კონსტიტუციურ შეთანხმებას, რომელიც კონსტიტუციის შემდეგ წარმოადგენს უპირატესი იურიდიული ძალის მქონე აქტს, იქ საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიისთვის ტელე და რადიო სიხშირეების მისანიჭებლად ხელშეწყობის რეჟიმზეა საუბარი.

სალომე ასათიანი – ბ-ნო გიორგი, მხოლოდ სიხშირეს ითხოვთ თუ დაფინანსებასაც?

გიორგი ანდრიაძე – მხოლოდ სიხშირეს, დაფინანსების გარეშე. საპატრიარქოს რადიოს, რომელიც 2000 წლიდან არსებობს, დღემდე არ აქვს სიხშირე. საპატრიარქოს რადიო გადის 14 წერტილში და არსად არ აქვს სიხშირე. აქ საუბარია კანონის აღსრულებაზე და არა პრიორიტეტებზე.

შორენა შავერდაშვილი, ჟურნალ „ცხელი შოკოლადის“ მთავარი რედაქტორი – არხის ხელმძღვანელობასთან შეიტანეთ წერილობითი საჩივარი „ჯეობარის“ გამო? იმიტომ გეკითხებით, რომ გარკვეული შედეგი გამოიღო ამ პროტესტმა.

გიორგი ანდრიაძე – ასეთივე რეაქცია ჰქონდათ მსოფლიო ებრაულ ორგანიზაციებს, სინაგოგას მელ გიბსონის ფილმზე. ასე, რომ, რაღაცის უფლებების დარღვევად მიჩნევასა და პროტესტის გამოთქმაში მე საგანგაშოს ვერაფერს ვხედავ.

ნინო ჯაფიაშვილი, „რუსთვის 2“-ის ჟურნალისტი – რა თქმა უნდა, ამის დამადასტურებელი საბუთები არ მაქვს, მაგრამ ამ შოუს შემქმნელებისა და სხვების ნათქვამიდან უშუალოდ ვიცი, რომ რაც ამ გადაცემაში მოხდა, საპატრიარქოს მითითებით და ხელისუფლების ჩარევით მოხდა. ასეთი ეჭვის არსებობის საფუძველი გვაქვს, ბ-ნო გიორგი.

გიორგი ანდრიაძე – აქ ლაპარაკია ფორმაზე და არა იმაზე, ვინ როგორია. ყველას აქვს უფლება თავისი ცხოვრების წესით იცხოვროს საკუთარ სახლში, მაგრამ როდესაც რაღაც კონკრეტული ღირებულებების დეკლარირება ხდება, ეს არის ჩვენთვის მიუღებელი. როგორ ფიქრობთ, რატომ აიკრძალა სიგარეტის რეკლამა? მე ვფიქრობ, რომ ორივე ერთნაირად მავნებელია ჯანმრთელობისთვის.

ლელა გაფრინდაშვილი – მონაწილეობთ თუ არა საპარლამენტო არჩევნებში?

გიორგი ანდრიაძე – არა, ჯერჯეობით არ ვაპირებთ მონაწილეობას.

ავთანდილ ზუმბაძე, წმ. მარინეს ეკლესიის მრევლი – გადაცემები „კედელი“, „ჯეობარი“ მართლმადიდებლური მსოფლმხედველობისა და მართლმადიდებლობის წინააღმდეგ წასვლაა. ეს გადაცემები ფართო მასებზეა გათვლილი და თაობა მათ შედეგად ირყვნება.

გიორგი ანდრიაძე – ბოდიშს მოგიხდით, ადრე უნდა დაგტოვოთ, მაგრამ წასვლამდე რამდენიმე შეკითხვას კიდევ ვუპასუხებ. ჩვენი ორგანიზაცია იმ ნიშნით შევქმენით, რომ პასუხი გაგვეცა იმ სოციალურ-პოლიტიკური მწვავე თემებისთვის, რომლებიც წამოიჭრება ხოლმე ჩვენს საზოგადოებაში. საკითხის ასე დასმა, რომ „ჯეობარიდან“ ჰომოსექსუალი საპატრიარქოს მოთხოვნით გააგდეს, არასერიოზულია და მასზე პასუხის გაცემაც კი არ ღირს. ჩვენ მთლიანად „ჯეობარის“ წინააღმდეგ ვიყავით. ეს გადაცემა თავისი არსით არის მიუღებელი. რაც შეეხება „რუსთავი2-ის“ ადმინისტრაციასთან გაპროტესტებას, საამისო არც ღრო მაქვს და არც სურვილი. მე საკუთარ განცხადებებს მასმედიაში ვაკეთებ და არ არის მიმართული კონკრეტული დამოუკიდებელი ტელემაუწყებლობის, ჩემთვის მიუღებელი პირების აზრის შეცვლისკენ. ჩვენი ქმედებები მიმართულია საზოგადოებისკენ, რათა თავად საზოგადოებამ მოახდინოს რეაგირება. ჩვენ არ შევიცვლებით, თუ ინფორმაციულად არ წამოვეგეთ იმ იდეოლოგიურ ნაღმებს, რომლებიც მასმედიიდან მოდის და თუნდაც ხელისუფლებიდან ხორციელდება ადმინისტრირების წესით. ეს, რა თქმა უნდა, ძირითადად განათლების სამინისტროს ეხება. დისკუსიის საგანიც ეს არის, ჩვენი საზოგადოება ან უნდა შეცვალოს, ან უნდა შეათხელოს და ა.შ.

ბექა მინდიაშვილი – დღეს მე გესაუბრებით არა როგორც უფლებადამცველი, არამედ როგორც ადამიანი, რომელსაც ქრისტიანობა და მართლმადიდებლობა ცოტა სხვანაირად მესმის. ამიტომ ჩემთვის გაუგებარია, რას ნიშნავს ეკლესიის მიერ სახელმწიფოებრივი ინტერესების დაცვა.

ნინო ძანძავა, კინოკრიტიკოსი, ეროვნული კინოცენტრი – იხდის თუ არა თქვენი ტელევიზია იმ ფილმების ჩვენების საფასურს, რომლებიც გადის თქვენს ეთერში?

გიორგი ანდრიაძე – ყველა ქართველმა რეჟისორმა და მათი საავტორო უფლების მქონე პირებმა უსასყიდლოდ გადმოგვცეს ფილმების ჩვენების უფლება. ჩვენ თანხმობა გვაქვს ამ პირებისგან.

ნინო ძანძავა – არის ასეთი ინფორმაცია, რომ თქვენ უსასყიდლოდ იყენებთ საზოგადოებრივი მაუწყებლის არქივს.

გიორგი ანდრიაძე – ჩვენ ვიყენებთ გადაცემის ავტორის მიერ მოწოდებულ მასალას და ეგ საკითხი ავტორმა და საზოგადოებრივმა მაუწყებელმა უნდა გაარკვიონ ერთმანეთში. ბექასაც მინდა ვუპასუხო: რასაც ახლა ვიტყვი, ჩემი აზრია და არა საპატრიარქოს პოზიცია. აი, ასეთ შემთხვევებშია ჩვენი პოზიციები გამიჯნული. ჯიპების საკითხი იყო კარგად მოფიქრებული პოლიტიკური პროვოკაცია, რომელიც განახორციელა შესაბამისმა სახელმწიფო ხელისუფლებამ.

რაც შეეხება იმ საკითხს, როგორ იყენებენ რელიგიას და ეკლესიას პოლიტიკური ნიშნით, რამდენადაც მე თვალყურს ვადევნებდი - თუ არ ვარ სწორი, შემისწორეთ - მას ძირითადად ჩვენი ხელისუფლება იყენებდა თავის ძვირადღირებულ კლიპებში წინასაარჩევნოდ.

ბექა მინდიაშვილი – ჩემი გამოსვლის არსი ის იყო, რომ სამწუხაროდ, ქრისტიანული იდენტობა მსოფლიოში ძალიან დაშორდა სახარებისეულ იდენტობას. ამიტომ ვამბობ, რომ შეუძლებელია ქრისტიანული ეკლესია ახორციელებდეს სახელმწიფოებრივ ინტერესებს, შეუძლებელია, ეპისკოპოსს რამდენიმე ჯიპი ჰყავდეს და კიდევ ილებდეს ჯიპს საჩუქრად. შეუძლებელია ქრისტიანული მორალისთვის მისაღები იყოს ის, რომ როდესაც არსებობს ძალიან დიდი პრობლემა უსახლკარო ბავშვებთან და მოხუცებთან დაკავშირებით, მას სერიოზულად არ ეკიდებოდეს ეკლესია. ნაციონალიზმი ეკლესიაში კი, არის ის პრობლემა, რომლითაც ამოვარდა სახარებისეული იდენტობიდან ძალიან ბევრი ეკლესია, არა მარტო ქართული. ეს არის მთავარი პრობლემა.

გიორგი ანდრიაძე – რეზიუმეს სახით ვიტყვი, ბ-ნი ბექა აკრიტიკებს მსოფლიოში არსებულ თანამედროვე რელიგიურ მიმდინარეობებს, რომის პაპს, ინგლისის დედოფალს და ა.შ. ჩვენ არ ვაკრიტიკებთ. მე მესმის, რომ ვატიკანის ნუნცი, რომელიც ამავე დროს ამიერკავკასიის ეპისკოპოსია, ჯიპით დადის, უნდა იაროს კიდევ. აქ გვესწრებიან ბაპტისტური ეკლესიის წარმომადგენლები, მათი ხელმძღვანელიც შემოწირული ძვირადღირებული ჯიპით დადის. ჩემთვის ეს საკვებით ნორმალური მოვლენაა. შესაბამისად, საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ეპისკოპოსებიც შეიძლება დადიოდნენ ჯიპებით.

მერაბ გაფრინდაშვილი, საქართველოს ევანგელურ-ბაპტისტური ეკლესია – აქ საუბარი იყო იმაზე, რომ სხვადასხვა რელიგიური ორგანიზაციები და ქრისტიანული ეკლესიები უცხოეთიდან მძლავრ ფინანსურ დახმარებას იღებენ. მე ვფიქრობ, რომ ყველაფერს საღი თვალით უნდა შევხედოთ. აქ წარმოითქვა ბრალდება მთავარეპისკოპოს მალხაზ სონღულაშვილის მიმართ, რომ ჯიპით დადის. იგი მართლაც სარგებლობდა ამ მანქანით, მაგრამ ეს დიდი ხნის წინ იყო და დღეს, მთელ ევანგელურ-ბაპტისტურ ეკლესიაში ყველაზე

ძვირადღირებული მანქანა, რომელიც ბ-ნ მალხაზ სონღულაშვილს ემსახურება, „ფოლკსვაგენის“ მარკის 8 წლის მიკროავტობუსია.

ნაციონალიზმი კი აღმოიფხვრება, თუ საპატრიარქო გააკეთებს შესაბამის განცხადებას, რომ მართლმადიდებელი ეკლესია კატეგორიულად ეწინააღმდეგება მართლმადიდებლობისა და ეროვნულობის გაიგივებას.

სალომე ასათიანი – ძალიან კარგია, რომ ეკლესიაში არის აზრთა სხვადასხვაობა, დოქტრინები იქნება, ცხოვრების სტილი თუ შეხედულებები. ეს მრავალფეროვნებაზე მიუთითებს, მაგრამ ეს არ ყოფილა ჩემი მოხსენების არც პათოსი და არც საუბრის მთავარი თემა. მე ვსაუბრობდი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სფეროების ეკლესიის გავლენისგან განცალკევებაზე. მე ყველა რელიგიას ვგულისხმობ. აქცენტის გაკეთება ჩვენი რეალობიდან გამომდინარე, რა თქმა უნდა, მართლმადიდებლობაზე მომიხდა, იმიტომ, რომ ის ჩანს ყველაზე მეტად ჩვენს რეალობაში. გასაგებია ისიც, რომ „და ვინჩის კოდს“ აკრიტიკებთ. სხვა ქვეყნებშიც აკრიტიკებენ, აქ გასაკვირი არაფერია, მაგრამ მთელ მსოფლიოში არსებობს სხვა ძალები, რომლებიც ამ საკითხებს აბალანსებენ და საზოგადოებრივ ასპარეზზე პარლამენტში განხილვის საგანი არ ხდება ათგვერდიანი მოთხრობა ისტორიულ ფიგურაზე, რომელიც თქვენთვის წმინდანია, მაგრამ ვილაციისთვის, შესაძლოა, უპირველესად ისტორიული ფიგურა იყოს.

ლათო პაიჭაძე – სამწუხაროდ, ბ-ნი გიორგი გვტოვებს. მინდა დიდი მადლობა გადავუხადო მას და თუ მოსახერხებელი იქნება, სხვა დროსაც ველოდოთ მას ამ სივრცეში სამოქალაქო დიალოგში მონაწილეობისათვის.

ირაკლი კაკაბაძე – ქრისტიანული ეკლესიის სახელით ქვეყანაში მოქმედებს რაღაც გუნდი, რომელიც, თუ ჩავუკვირდებით, ანტიქრისტიანულ მსოფლმხედველობას ატარებს. ეს არის ყველაზე დიდი პრობლემა. მეორე დიდი პრობლემაა ფარისევლობა. მაგრამ ამაზე ხმას არავინ იღებს. არსებობს გარიგებები სახელმწიფოსა და ეკლესიას შორის, არსებობს ფინანსური მაფია, ამორალური დამოკიდებულება მრევლის მიმართ. ჯიპები არ არის პრობლემა, პრობლემა ის არის, რომ ჩაბნელებული შუშებით დადიან და სასულიერო პირები ჯიპის გარეთ ვერაფერს ხედავენ. პრობლემა ის არის, რომ ეკლესიური კორუფცია უფრო ყვავის, ვიდრე სახელმწიფოებრივი კორუფცია ამ ქვეყანაში. პრობლემა ის არის, რომ ამ ფარისევლობას ყველა ხედავს, მაგრამ დუმს.

ლათო პაიჭაძე – დამტკიცება შეგიძლიათ თქვენი ნათქვამის?

ირაკლი კაკაბაძე – არა მარტო მე შემიძლია. ამის დამტკიცება შეუძლია სასულიერო სემინარიის ყველა სტუდენტს, თუმცა ვერ იტყვიან, რადგან ვერ დაამთავრებენ სასწავლებელს. ის სტუდენტები, რომლებიც გადაცემა „კედელში“ მონაწილეობდნენ, შეიძლება გარიცხვის საფრთხის წინაშეც აღმოჩნდნენ იქ გაკეთებული უწყინარი განცხადებების გამო.

ბექა მინდიაშვილი – ჩემი აზრით, დავით აღმაშენებლის საძმოს მოღვაწეობა გამორჩეულია იმით, რომ ამ ორგანიზაციამ მოახერხა იმის კონცეპტუალურად გააზრება, თუ რას წარმოადგენს პოლიტიკური მართლმადიდებლობა და მართლმადიდებლური ფუნდამენტალიზმი და ამ საფუძველს ემყარება მათი მსოფლმხედველობა. თუმცა, თავიდან, მე პირადად მეგონა, რომ ეს უფრო მართლმადიდებლური ხასიათის კოსმოპოლიტიზმი იყო; ვინაიდან ის ადამიანი, რომელიც ამ მოძრაობის იდეოლოგიურ სულისჩამდგმელად გვევლინება ხოლმე, მამა რაფაელ კალინინი, ამბობს, რომ ეკლესიის ცნების ნაციონალობასთან გაიგივება ცოდვია. ეს არის ეთნოფილეთიზმი, რომელიც ერთ-ერთი საეკლესიო კრებიდან

მომდინარეობს. ძალიან საინტერესო წესებს ვაწყდებით, მაგალითად, ანტიდასავლურობა გამჭოლი ხაზია ამ ორგანიზაციის საქმიანობისა, გამოქვეყნებულიც კი აქვთ რამდენიმე სტატია იმის შესახებ, რომ ჩვენ არ უნდა გავერთიანდეთ ნატოში და არ უნდა ვილტვოდეთ ევროპული სტრუქტურებისკენ. ეს შემდეგ უკვე სასულიერო პირებმაც განავრცეს და ნატოს, ევროსტრუქტურებს და გლობალურ ორგანიზაციებს ანტიქრისტეს საყრდენებად მიიჩნევენ. ეს, სამწუხაროდ, ძალიან პოპულარული და დამკვიდრებული აზრია ეკლესიაში და მკვეთრი წინააღმდეგობა ამ აზრისთვის არავის გაუწევია. ბ-ნ ავთანდილს გამოქვეყნებული აქვს წიგნი სახელწოდებით „ქართული იდეა“, რომელშიც გადმოცემულია მართლმადიდებლობის არსი. მაგრამ ქართული იდეა არ არის ქრისტიანობა. ეს არის მთავარი პრობლემა. როდესაც ვსაუბრობთ ქრისტიანობის იდეოლოგიზაციაზე, სწორედ ეს არის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრობლემა და მტერი ქრისტიანობისა და სახარებისა, მისი იდეოლოგიად ქცევა. ეს ძალიან განსხვავდება სახარებისაგან. ეკლესია იქცა კოლექტიური ცნობიერების მქონე იდეოლოგიზებულ-პოლიტიზებულ ორგანიზაციად და ეს მთლიანად არის ამოვარდნილი სახარებისეული კონტექსტიდან.

ავთანდილ უნგიაძე – ჩვენთვის ფილექტიზმი მიუღებელია. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ყველა ადგილობრივ ეკლესიას მეტნაკლებად ახასიათებს, მთლიანობაში დედაეკლესიისთვის ის მიუღებელია. იმიტომ გვქვია ჩვენ კათოლიკე, საყოველთაო ეკლესია, რომ ადგილობრივი ეკლესიები კი არ წარმოადგენენ ქრისტიანობას, ისინი ერთობაში წარმოადგენენ ქრისტიანობას. ჩვენ ფილექტიზმს ვგმობთ ისევე, როგორც მეორე მხარეს. მართლმადიდებლობას ეროვნება არ გააჩნია, ის ზეეროვნული და კოსმოპოლიტურია, მაგრამ როდესაც კოსმოპოლიტიზმის საფარქვეშ უზნეო ცნობიერების და ღირებულებების დანერგვას ცდილობენ, ამას ვამხელთ. ჩვენ ვერ დავარქმევთ ფუნდამენტალიზმს მოციქულებრივ სარწმუნოებას.

გვანცა ბაკურაძე – კარგია თუ არა მართლმადიდებლური ეკლესიების არსებობა საზღვარგარეთ?

ავთანდილ უნგიაძე – ჩვენ ვეწინააღმდეგებით აგრესიულ პროზელიტიზმს.

დათო პაიჭაძე – ჩვენ ვილაპარაკეთ ეკლესიის და სასულიერო წოდების წარმომადგენლების ურთიერთობაზე პოლიტიკოსებთან უფრო მეტი, ვიდრე ჩვენი დისკუსიის ნამდვილ შინაარსზე, გნებავთ სახელმწიფო მართვასა და გნებავთ, სეკულარიზმზე. გმადლობთ. დისკუსია დასრულებულია.